

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. I. cap. 10. de Libris Tobiaë, Judith, Ecclesiastici

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

De Verbo Dei. Lib. I. Cap. VII.

audiat ipse Augustinus, quid de hisce & similibus statuendum sit citationibus, pertinenter ad præfens Institutum scribens: *Sibylla vel Sibyllæ, & Orpheus, & nescio quis Hermes, & si qui Vates alii, vel Theologi, vel Sapientes, vel Philosophi gentiū de Filio Dei aut de Deo Patre vera dixisse vel prædixisse perhibentur, valet quidem aliquid ad Paganorum vanitatem revincendam, non tamen ad istorum (scilicet Authorum & Librorum) auctoritatem amplectendam.* Quibus non multum dissimilia alibi hæc observavit: *Quisquis alienigena, i.e. non ex Israele progenitus, nec ab illo populo in Canonem sacrarum literarum receptus, legitur aliquid prophetasse de Christo, si in nostram venit aut venerit notitiam, ad cumulum à nobis commemorari potest, non quod necessarius sit, etiamsi desit, sed quia non inçogruè creditur fuisse & in aliis gentibus homines, quibus hoc Mysteriū est revelatum.* Aliorum quidè hæc referri, ex contextu facile patet; ea tamen in se continent, quibus ex allegatione alicujus Scripti & Authoris Canonicam auctoritatem minime sequi Augustinus docuit, qui dum, ut plures nunc Eius ex variis Authoribus non Canonicis hic & ibi allegationes silentio præteream, tertium in specie librum Esdræ, quasi Christum prophetantis citat, Bellarminus autem infra in ultimo primi hujus libri capite, de Apocryphis speciatim agens testatur, Hieronymum aperte de tertio & quarto Esdræ libris significare eos non solum apud Libros non haberi, sed ne apud septuaginta Interpretes quidem, Patresq; interdum uti testimonii ex utroq; petitū, sed & rardū id facere, & eos nusquam sacros & Divinos appellare; sibi ipsi responsum ad objectiones à citationibus desumptas præparavit, atq; Augustinus ad pendicem libri Esther citando canonicam ei auctoritatem contulisse dicendus non est, id quod ad sequentia etiam duo capita observari debet, in quibus dum ad probandam & libri Baruch, & ad pendicum Prophetiæ Danielis authenticam Augustini quoque, præter aliorum, citationes adducit Bellarminus, idem inservire potest & debet responsum,

CAPUT DECIMUM,

De libris Tobie, Judith, Ecclesiastici.

Horum ut & omnium cæterorum, quos in numerum Apocryphorum referimus Evangelici, ut Augustini auctoritate defendat authenticam Bellarminus, præter citatū non semel & jam vindicatum ex secundo Eius libro de *Doctrinâ Christianâ* testimonium, provocat ad duplicem locum à Chemnitio citatum, ut retorquere eum possit, ac inde aliquid pro Canone suo, ut ita dicam vel scribam, apocrypho accipere subsidium. Collegit diligentissimus simul & accuratissimus Synodi Tridentinæ Examinator Chemnitius in Examine Decreti de libris Canonicis, aliquot pro Scripturæ Sufficiencia & Perfectione ex Augustino testimonia, iis Solaribus radiis scripta, ut nulla omninò ratione obtenebrari possint. Ex eorum serie duo tantum excerpere placuit Bellarmino, ea nimirum, quæ in rem suam quam maximè idonea existimabat, falsus quamvis. Dum enim Chemnitius de libris ab Augustino in numerum Canonicorum latiori significatu relatis ex ipso Augustino, ut ad caput antecedens quartum fuit observatum, monet, *non omnium eandem esse certitudinem & auctoritatem, quosdam enim ex illis ab omnibus accipi Ecclesiis, quosdam non item, sed à quibusdā tantum, & illos, qui ab omnibus accipiuntur, præponendos esse eis, quos aliqua non accipiunt, & in his rursum, qui à pluribus & gravioribus accipiuntur, præponendos esse iis, quos pauciores minorisq; auctoritatis Ecclesia tenent;* quasi Chemnitius hæc ex sua scripsisset mente, vanissimam hanc dicit esse distinctionem Bellarminus non attendens, esse eam ipsius Augustini, quam ex Augustino tamè refelli posse putavit, duobus in locis à Chemnitio citatis, videlicet libri undecimi contra Faustum capite quinto, & secundi contra Cresconium trigesimo secundo, ut & aliàs non semel docente, *dici Libros Canonicos, quia sint quasi Norma & regula, quâ Imperitiæ nostræ regatur infirmitas, & ex quâ de omnibus aliis Libris iudicetur, unde sequatur, iudice Bellarmino, non contra Chemnitium, sed Augustinum, illos libros regulam & normam esse non posse, qui non sint infallibilis Veritatis.* Ut vanitas hujus consequentiæ, quam Bellarminus ex verbis Augustini à Chemnitio citatis necit, manifestior adpareat, reddo verba, quæ ante jam ad citatum caput quartum è propriâ Eius pennâ fluxerunt, ingenuè contra seipsum agnoscentis, *Augustinum fuisse certissimum, omnes libros Canonicos esse infallibilis Veritatis, sed non fuisse æquè certum de omnibus libris, quos enumeravit, an essent Canonici.* Addantur cætera ibi prolixius recitata, & constabit, vim factam esse distinctioni Augustinianæ à Chemnitio productæ, cum ipse Bellarminus, qui vanitatis eam adculavit, proprio eam comprobare coactus fuerit, vi apertissimæ Veritatis, testimonio. Indubium videlicet ex supra adductis est & esse debet, hicq; iteratò repetendum & observatu in hæc Controversia dignissimum, libros dici Augustino, sicut & cæteris Scriptoribus priorum Seculorum Ecclesiasticis, Canonicos non in strictâ significatione illa, quâ his posterioribus Seculis accipitur, sed in latiori, inque eorum numerum referri, qui ex consuetudine tum receptâ ad fidelium ædificationem publicè & privatim lecti & ita Canonici sunt habiti. Et hinc etiam responso est petenda ad id, quod Bellarminus proximè post hæc objicit, ut obtineat, Indicem librorum Scripturæ ab Augustino recensitum esse non nisi in strictiore significatu Canonicorum, ita porro scribens: *Quod Augustinus reverè senserit, omnes eos libros, quos ibi vocat Canonicos, infallibilis esse Veritatis, patet tum ex Concilio Carthaginensi tertio, cui ipse (scilicet Augustinus) subscripsit; tum etiam, quia non potest proferri*

unus ex Augustino locus, ubi librum aliquem vocet *Canonicum*, & tamen de ejus veritate dubitari posse dicat, contra verò infinita proferruntur loca, ubi dicit, omnes libros, qui vocantur *Canonici*, infallibilis esse Veritatis. Hinc inquam, petenda est responsio, libros nimirum Scripturæ non uno eodemque modo apud Scriptores Ecclesiæ dici *Canonicos*, sed diverso, ut dictum est, respectu, ut plurimum verò significatu latiori, quod ipsa Augustini verba non semel citata satis superque nos possunt docere, ex quibus manifestè salum esse adparet, quod Bellarminus tam audacter, non sibi ipsi tantum, sed & Augustino in faciem contradicens, sine omni ruboris sensu scripsit: *Augustinum reverè sensisse, eos omnes libros, quos ibi vocaverit Canonicos, infallibilis esse Veritatis*. Non sibi, inquam, ipsi tantum, qui in paulò antecedentibus verbis ingenuè fassus est, *Augustinum non fuisse certum de omnibus libris, quos enumeravit, an essent Canonici*, ut brevissimè adeò fuisse Bellarminum oportuerit memoriæ, in tam brevi verborum & unius ferè spiritus ambitu tam contraria scribentem; sed etiam, ut dixi, Augustino, qui dum in dignoscendis S. Scripturæ Libris, ut vocat, *Canonicis* ad diversum Ecclesiæ hujus & illius iudicium & consensum provocat, adque plurimum Sententiam monet esse respiciendum, eo ipso *Authoritatem eorum Canonicam*, quam ipsis latiori significatu adscripsit, non infallibilis per omnia Veritatis esse, satis clarè docuit. Testimonium Concilii *Carthaginensis*, juxta comunem computum tertii quod attinet, cujus consensum Bellarminus ideò urget, quia Augustinus quoque inter fuisse eidem & subscripsisse legitur, non nescivit ipse Bellarminus, quid à nobis opponi & responderi possit, nimirum habere nos pro nostro Canone testimonium Concilii antiquioris, videlicet *Laodiceni*, in quo illi libri à Canone rejiciuntur, qui à *Carthaginensi* in Canonem recipiuntur, utpote cui objectioni aliàs satisfacere studuit, regerens, *Concilium Carthaginense majoris esse authoritatis quam Laodicenum, tum quia posterius, tum quia Nationale fuit & à Leone quarto confirmatum, Laodicenum verò tantum Provinciale & à Pontifice non confirmatum, itaque hic posse locum habere Augustini illud, Concilia priora emendari à posterioribus; illud tamen loco secundi addens responsi: neutrum errasse Concilium. Laodicenum namque eos in Canone posuisse libros, de quibus Episcopi ejus Concilii fuerint certi, alios autem omisisse, non quidem negantes, eos esse Canonicos, sed nolentes rem definire dubiam; Carthaginense autem re magis discussà id definitivè, quod prius Concilium sub dubio reliquerat. An solverit nodum hanc responsione Bellarminus, contrariasque duarum Synodorum non integro à se invicem Seculo distantium Constitutiones ritè conciliàrit, ne erravisse ullà ratione videantur, aliis loci & temporis est labor. Hic illud tantum noto, malè Eum, utpote Antiquarium, & pro Decretorum antiquitate contra quosvis Novatores agentem, Carthaginense Concilium Laodiceno quoad valorem & authoritatem præpouisse ideò, quia posterius; cum potius ex Instituti ratione in contrarium planè argumentari deberit, nisi arguari voluisset, nihil quidquam subsidii ferente Augustini testimonio, ut tum videbitur, ubi ad hunc devenimus locum. Ea inter circa Synodi *Laodicena* pro Canone Verò Definitionem, ab aliis observatum hic addo, *Dionysium Exiguum*, Canonum Ecclesiasticorum Collectorem, uno præter propter Seculo ab eà remotum, inseruisse quidem Codici suo hujus pro Libris S. Scripturæ *Canonicis* Decreti initium, quo prohibetur, ne præter *Veteris & Novi Testamenti Volumina ulli alii legantur Libri*; sed eorundem Librorum Indicem prorsus omisisse, veritum, ut Eruditi judicant, ne Romanam offenderet Ecclesiam, Innocentio Pontifice aliquot ante Annis eos in V. T. Canonem referente, quorum nulla apud Patres *Laodicenos* erat mentio, cum viginti tantum & duorum V. T. Librorum meminerint. Et ut ad ipsum Canonem Concilii *Carthaginensis* veniam, in quo Apocryphorū authenticam Bellarminus fundari putat, Augustino ejusdem parte nõ exiguà consentiente, præter id, quod jam non semel est observatum, dictos fuisse tum temporis ut plurimum *Canonicos* sensu ampliori; illud notari debet, quod non solum in genere de hujus Concilii Canonibus monuit *CORIOLANUS*, esse plurimum aliarum Synodorum, nec simpliciter unius Concilii; sed & in specie de hoc Canone *BAILIUS*, esse eum ex alio *Carthaginensi Concilio transcriptum*; ut adeò, quo tempore Decretum hoc fit formatum, non ita constet, & hinc authoritas ejus non ulquequaque sit immota & infallibilis, nisi aliunde suffulciatur. Ut taceam, sufficiens suppeditare responsum ad canonem sextum & vigesimum ejusdem Concilii, laudatum modo *Coriolanum*, qui, dum Patres ejusdem unanimiter constituerunt, ne *prima Sedis Episcopus* adpelletur *Princeps Sacerdotum, aut summus Sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum prima sedis Episcopus*, inter alia hæc annotavit præprimis observanda: *Cum hoc Concilium fuerit Nationale, non univèrse, sed Africana tantum Ecclesia leges tulisse potuit*: quo vel simili responso *Sylvius* etiam præter alios huic Decreto satisfacere conatus est, non attendendo, quod *Hardingus* antehac, Scriptor Anglus, zelo pro *DEI* domo, ex *Possèvini* Elogio, fervens, contra *Ivellum*, iridem Anglum, ad hoc Decretum, contra *Suprematum Pontificis Romani* provocantem opposuit,*

lib. II, de
Concil.
author.
cap. 8.

vid. Dallej,
de usu Pa-
trum, pag.
72.

fuit, videlicet, Bonifacium, Papam hujus nominis secundum, cui tanquã Fratri & Confacerdoti, & aliis earum partiũ Episcopis, hujus de libris Canonicis Decreti confirmacionem commendãrunt Episcopi in hac Synodo congregati, & inter eos Augustinus, ob alterum illud Decretum sumi Sacerdotii prohibitorium, in peculiari ad Eulalium, Alexandriã Episcopum, Epistolã, graviter esse conquestum, quod Aurelius Carthaginensis Episcopus, & Collegæ ejus in hoc Concilio (interq; eos Augustinus) *instigante Diabolo super bire cæperint, contra Romanã Ecclesiam*, ut in non unis Conciliorum Tomis vel Editionibus hæc verba leguntur, vel ut *Cossero* ea placuit citare, quod *Africani tunc meditari videbantur à Sede Romanã defectionem*, quamvis tota hæc Bonifacii Epistola ob causas satis prægnantes, & quæ maximi videntur esse momenti, suspecta videatur Bellarmino, quin & *Baronio, Binsio, Possè vino, Grefero*, aliis, qui, quã inter se convenire queant ratione, ipsi videant, nobis ad hæc spectatoribus otiosis. Sed ad Augustinum, ex cujus Scriptis dum Bellarminus ne unum proferri posse putat testimonium, *ubi Librum aliquem vocet Canonicum, & tamen de ejus veritate dubitari posse dicat*, sui iterum & paulò ante scriptorum imemor plurimum fallitur. Si enim, quæ Bellarmini verba sunt, Augustinus non *equè certus fuit de omnibus libris, quos enumeraverat, an essent Canonici*, & tamen eos expressè ad Canonem Scripturæ retulit, inde patet clarissimè, dictos ipsi fuisse latiori significatu *Canonicos*, de quorum veritate & authentia non omnimodè fuit indubius, ad Ecclesiã hujus & illius censuram & judicium provocans; de libris in specie Maccabæorum testatus, quos inter Canonicos retulit, *ut sobriè legantur vel audiantur*, verbis ad caput quartũ citatis. Non tamen inde sequitur, Augustinus more seculi libros plures dixit esse *Canonicos* sensu ampliori, ergò ubiq; hoc sensu de libris Scripturæ Canon. & nullibi de Vero & strictius ita dicto Canone egit. Ultrò enim agnoscimus, non pauca, quamvis juxta hyperbolen Bellarminianam non infinita, eaq; egregia hic & ibi in Augustini Scriptis extare testimonia, quæ veri Canonis indubiam tuentur autoritatem, inter quæ suo præferimus merito Verba, quæ & Bellarminus contra se pro Evangelicis adduxit, & *Gratianus* etiam Juri, quod dicitur, Canonico, & *Thomas* primæ parti summæ, uterq; mox sub initium inseruit, hic quoq; iteratò legenda, utpote in posterum aliquoties usui futura. Ita autem Doctor augustissimus: *Ego solis eis Scripturarũ libris, qui jam Canonici adpellantur, hunc titulum & honorem didici deferre, ut nullum eorum Auctorem scribendo aliquid errasse credam firmissimè*. Addit paucis interjectis, quæ Bellarminus adijcere ausus non est: *Alios autem ita lego, ut, quantumlibet Sanctitate Doctrinãq; præpollent, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi vel per illos auctores Canonicos, vel probabiliratione, quod à vero non abhorreat, persuadere poterunt*. Alia recensere similis per omnia tenoris supercedeo, utpote alibi maximo collecta numero, quorum ex parte loca ipse etiam Bellarminus indicavit. Id nunc super adhuc est, ut ostendatur, Bellarmini contra *Chemnitium* ex Augustino pro libri alicujus autoritate Canonicã illationè, ex testimonio Ecclesiã Scriptori Canonico cœtanæ delumtam, nobis ad eò non adversari, ut id testimonium potius, præsuppositis præsupponendis, ambabus iterum amplectamur ulnis, iis Augustini verbis, ad quæ libri tertii & trigésimi, contra Faustum Manichæum, capite sexto extantia Bellarminus provocat, addentes alia, quæ capite secundo libri vigésimi & octavi antecedentis, contra eundem hunc in modum leguntur: *Sicut ego credo, illum librum esse Manichæi, quoniam ex ipso tempore, quo Manichæus vivebat in carne, per discipulos Ejus, certã successione Præpositorum vestrorum, ad vestra usq; tempora custoditus atq; per ductus est, sic & istũ librum crede esse Matthæi, quem ex illo tempore, quo Matthæus in carne vixit, non interruptã serie temporum, Ecclesia, certã connexionis successione, usq; ad ista tempora perduxit*. Et si ad speciem est veniendum, præprimis quoad rejectionem Librorum Apocryphorum, quos nunquam Ecclesia vel Judaica vel Christiana pro Canonicis agnovit, non rejicimus testimonium Ecclesiã negativũ, quod attinet librum *Henochi*, utpote nulla habentẽ testimonia ejus temporis, quo scriptus fertur, quin nec proximorũ quoq; temporum, ut Bellarminus ex capite trigésimo & octavo libri decimi & octavi *de Civitate Dei* deducit; addentes potius aliud ejusdẽ Augustini, de eodem hoc Enochii libro, ex ejusdem operis libri decimi & quarti capite vigésimo & tertio testimonium, juxta cujus methodum de aliis etiam libris Apocryphis judicari posse non inconsultum videtur: *Scriptissè quidem nonnulla Divina Enochum illum ab Adamo Septimũ, negare non possumus, cum hoc in Epistolã Canonicã Iudas Apostolus dicat. Sed non frustra non sunt in eo Canone Scripturarum, qui servabatur in Templo Ebraei populi succedentium diligentia Sacerdotum. Cur autem hoc, nisi quia ob antiquitatem suspecta fidei judicata sunt, nec utrum hæc essent, quæ ille scripsisset, poterat inveniri, num (rectius non) talibus proferentibus, qui ea per seriem*

Enchir.
cap. III.
p. m. 158.

vid. Blöd.
Pseudo I.
fid. p. 189.

Epist. 19.
ad Hieron.

seriem Successionis reperirentur rite servasse. Huic de Enochi libro Sententiæ, quâ inter Apocryphos omni jure recensetur, utut hoc demum Seculo se opponere, eundemque tanquam antiquissimis Ecclesiæ Patribus olim in pretio habitum, sæpeq; laudatum, sed à posterioribus sorte iniquiori sub medio positum, penitusque suppressum, conatus sit *Boulducus* novo planè instituto super Candelabrum reponere, ut luceat omnibus, qui in Domo Ecclesiæ sunt, vel potius, ut omnes interitum ejus, ac tam rutilantis Lampadis extinctionem sine fine defleant, addens responsionem ad citata Augustini Verba; non ea tamen protulit in medium, quæ à priori Sententiâ quemquam judicio pollentem movere possent, modò non multò magis eandem confirmarent, id quod breviter ex occasione hic adnectendum fuit.

CAPVT DECIMVM TERTIVM.

De Libro Sapientiæ.

DE quo juxta Augustini mentem ante, quam agamus, ad duo capita proximè antecedentia tribus, ut vulgò dicitur, verbis notari debet: Libro Tobię auctoritatem Canonicam ex eo adtribui non posse, quod Augustinus in libro, qui *Speculi* nomine inter Ejus opera extat, aliquam ejus facere mentionem legitur, in præfatione testatus, *sententias ex Libris Canonicis collecturum*; cum ipse Bellarminus in de Ecclesiasticis Scriptoris opere agnoverit, *de Authore libri hujus aliquos dubitasse*; exque accuratâ lectione constet, aut authorem ejus non esse Augustinum, aut ab alio quodam Augustini temporibus posteriore interpolatum, nonq; unis Sententiis hinc & inde conquisitis auctum, Quod verò ad librum *Judith*, dum ipse iterum Bellarminus fateri coactus fuit, diversas esse de tempore illius Historiæ opiniones & sententias, quibusdam id ante, aliis autem post Babelicam Captivitatem statuentibus, pro ultima hæc Sententia ad Augustini auctoritatem provocans, inspectus certè locus à Bellarmino citatus tam non pro authenticâ hujus Libri militat, ut potius non parùm evertere eam videatur, ita nimirum se habens: *Per idem tempus*, regnantibus videlicet Cyro & Dario, Persarum Regibus, *illa etiã sunt gesta, quæ conscripta sunt in libro Judith, quem sanè in Canone Scripturarum Iudæi non recepisse dicuntur.* Observat in Commentario adhuc locum eruditissimus *Vives*, Hieronymum monere, *librum hunc, Chaldo scriptum Sermone, minus auctoritatis habere ad ea roboranda, quæ in contentionem veniunt.* Quod verò addit: *Sanctum Concilium Nicanum inter sacrarum Scripturarum Volumina & hunc Librum computasse*; examini posset, & fortè etiam deberet subjici, nisi à Vindictis hisce Augustinianis alienum esse videretur, quamvis, si de hujus libri authenticâ in Nicæna Synodo aliqua fuisset Constitutio, mirum non immeritò esset, Augustinum ejus non expressam fecisse mentionem, ac Judæorum Canonem Christianorū non opposuisse: ut de aliis Scriptoris Ecclesiasticis, post hanc Synodum florentibus, & hunc librum Canone Christianorū excludentibus non dicam, & speciatim *Hieronymo*, ex cujus diversis operibus diversa quatuor testimonia contra Canonicam hujus libri auctoritatē nuper collegit, qui notitiam Conciliorum Ecclesiæ cum Varijs observationibus Luci publicè exposuit, *Johannes Cabassutius*, Aquilexentis, Presbyter Congregationis oratorij, non unis Adprobationibus & Encomiis, ex more præfixis, munitus, alios etiã addens, qui & de ipso Synodi Nicænæ Decreto circa hujus Libri canonisationem dubitarunt, & ipsam ejus authenticam habuerunt suspectâ. Verum ut ad librum huic capiti præscriptum veniamus, cui ex Augustini testimonio authenticam impetrare conatur Bellarminus; vindicanda simul erit innocentia *Chemnitii* à Bellarmino iniquiùs habiti, incredibilem imprudentiam ei impingendo, *quod videlicet Augustinum truncatè citarit, & adseruerit, Sapientiæ Librum Augustino non fuisse Divinum, & infallibilis per omnia Veritatis.* Ut meritissimi de Ecclesia Evangelico-orthodoxa *Chemnitii* sinceritas, & Fama à gravi hac adulatione liberetur, sciendum est, citasse alicubi Augustinum nemini non notum ex Sapientiæ Libro testimonium, *Raptus est, ne malitia mutaret intellectū ejus.* Non placuit hæc citatio Gallis Massiliensibus, Pelagianorum ibi reliquiis, hodie sub Semipelagianorum nomine notis, utpote de quibus in quadam *Hilarii* ad Augustinum Epistola legitur expressè: *Illud testimonium tanquam nō Canonicum definiunt omittendū.* Si Canonicus hic Liberâque Ecclesia tum temporis pro Canonico habitus fuisset, tenebatur omninò Augustinus ejus Canonicâ Auctoritatem, contra hos opposcentes omnibus modis defendere, id quod tamen ab Eo non factum. Quid ergò respondit Augustinus: *Se posita libri auctoritate ipsam rem jubet altius considerari, scribēs: Quasi excepti à hujus libri attestacione res ipsa non sit clara, quam volumus hinc doceri? Quis enim audeat negare Christianus, Iustum, si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio futurū? Quilibet*

lib. I. de
Ecclef. an.
te Legem,
cap. 19.
vid. Th.
Bang. in
Cælo Ori-
ent. Exer-
cit. I.
Quæst. V.
pag. 21.
seqq.

lib. 18. de
C. D. c. 26.

ad Synod.
Laodice-
nam, pag.
187. Edit.
Lugdun.